

FRA SOMMERHUS TIL HELÅRSBOLIG

MARK VACHER

Ifølge antropologen Tim Ingold er måden, vi bor på, afgørende for måden, vi former vore omgivelser på (Ingold 2000:188). Det er den, fordi det at bo i Tim Ingolds forstand er noget andet end at eje eller leje et hus, en lejlighed, et telt, et slot, en campingvogn eller lignende. At bo, mener han, er en måde at være til stede på. Således hævder han med reference til filosofen Martin Heidegger: „Altså er ‘jeg bor, du bor’ det samme som ‘jeg er, du er’“ (op.cit.185).

Hvis det at bo er forudsætningen for det at bygge, hvad sker der så, hvis man ændrer sin måde at bo på? Det er det spørgsmål, jeg vil forfølge i denne artikel ved at tage udgangspunkt i mennesker, der ikke blot er begyndt at bo på en ny måde, men også er flyttet ind i huse, der ikke tidligere har været anvendt til helårsbeboelse.

Siden 1991 har personer, der er fyldt 65 år, pensionsmodtagere, der er fyldt 60 år, førtidspensionister, efterlønsmodtagere samt deres samboere, lovligt kunne benytte deres fritidsbolig som helårsbolig, såfremt den er i rimelig stand, og de har ejet den pågældende bolig i mindst otte år (Boli.us.dk).

I forbindelse med forskningsprojektet „Den anden bolig“ ved Center for Bolig og Velfærd, Københavns Universitet, har jeg besøgt og gennemført etnografiske interviews med en række pensionister, som har valgt at udnytte ovennævnte mulighed og nu bor hele året i deres sommerhus. I det følgende vil jeg præsentere tre hushold, der af forskellige årsager og på forskellig vis har valgt at gøre sommerhuset til deres permanente hjem.

Dernæst vil jeg på baggrund af feltobservationer og interviews med sommerhusejere, som ikke bor permanent i deres sommerhuse, sammenligne disse forskellige tilgange til sommerhuset for derved at give et bud på, hvad der ændres, når sommerhuse gøres til helårsbeboelse.¹

Hanne og Johns spontane beslutning

Huset er et etplanshus i gasbeton fra begyndelsen af 1970'erne. I indkørslen er der perlegrus, og der holder en bil i carporten. Omkring huset er lagt fliser, foran er der græsplæne omkranset af bede og stensætninger, og i midten står en flagstang med vimpel.

Huset kunne ligge i enhver forstad i Danmark. Kigger man sig omkring, opdager man imidlertid, at noget er anderledes. For det første er her hverken fortov eller gadelygter langs vejen, og denne er ikke asfalteret. For det andet ligner huset ikke nabohusene. Disse er bygget af træ, og midt på ugen er det sjældent, at her kommer mennesker. Også haverne er anderledes – hvis ordet „have“ overhovedet kan siges at være en dækkende betegnelse for nabogrundenes udearealer. Græsset er langt, her er lyng, og fyrretræer står spredt på grundene. Bede er der ingen af, men om efteråret skyder svampe op af jorden og frem på nedfaldne grene.

Stedet er ikke et forstads kvarter, men et sommerhusområde, nærmere betegnet Odsherred. I huset bor Hanne og John. Selv om de kun har boet i huset i knap 10 år, har det altid været deres. Fra de påbegyndte opførelsen af huset i 1969 og frem til 1999 var huset deres sommerhus. Det er det ikke længere. I dag er det deres helårsbolig.

Årsagen til, at Hanne og John kan benytte deres sommerhus som helårsbolig, er, at de opfylder to kriterier. For det første at de er pensionister, og for det andet, at de forud har ejet sommerhuset i mindst otte år. Selv om John har været pensionist siden 1995, og parret har ejet sommerhuset siden 1969, er transformationen til helårsbolig ikke noget, de havde planlagt lang tid i forvejen. Det var en pludselig indskydelse.

Da John sagde farvel til arbejdsmarkedet, og parret solgte sit rækkehus, tænkte de overhovedet ikke på sommerhuset. I stedet købte de en stor sejlbåd og satte kursen mod Caribien. Her sejlede de i tre år, inden de besluttede at sælge båden. Årsagen, forklarede John, var: „Man skal kunne holde sit skib. Det kan ikke nytte noget, at alderen indhenter én. Vi kunne jo se det på de andre, når de ikke magtede det længere.“

De solgte båden til en englænder, som imidlertid ikke selv havde mod på at sejle den over Atlanten. Det gjorde Hanne og John. På vejen var der masser af tid til at tænke over, hvad parret skulle gøre, når sejladsen var overstået. „Vi overvejede at købe et nyt rækkehus, men så en dag slog det mig: Hvorfor flytter vi ikke i sommerhuset?“ Ifølge Hanne var det altså en impulsiv idé, som de besluttede sig til at føre ud i livet.

„Havde I nogle forbehold i forhold til at flytte i sommerhuset?“ „Næ,“ svarede Hanne. „Da vores børn spurgte: ‘Hvad med om vinteren, når det bliver mørkt?’

svarede jeg, 'hvad tror I, det var på Atlanten?'“ På spørgsmålet om, hvorvidt parret regner med, at sommerhuset bliver deres sidste hjem, svarede Hanne: „Nej, ikke hvis alderen indhenter os – jeg vil ikke risikere at være alene her.“

På mange måder minder livet i sommerhuset om sejladsen i Caribien. Det har sin tid og kræver, at man kan magte det. Kan parret ikke længere det, må livet gå videre et andet sted.

Hanne og Johns hus i Odsherred.

Foto: forfatteren.

Louises skærmende hjem

Drejer man fra hovedvejen et par kilometer før den nordjyske badeby Løkken, befinder man sig snart i et åbent klitlandskab. Her ligger sommerhusene i forskellige niveauer, alt efter om de putter sig i gryder, er bygget på marehalmsklædte forhøjninger eller helt oppe i selve klitterne.

Et af de første huse, man møder, er et lille hus i gasbeton med en bred indkørsel. Huset tilhører Louise, og her bor hun sammen med Hans, som ejer et af nabohusene.

Louise har boet i sommerhuset i 14 år. Før den tid boede hun i Vestbjerg ved Aalborg.

Hun lærte Løkken at kende sammen med sin mand og sine børn, fordi de tilbragte somrene i campingvogn i Nr. Lyngby. I begyndelsen af 70'erne var

hendes børn imidlertid blevet så store, at de gerne ville ind til Løkken. Byen tiltalte hende og hendes mand så meget, at de besluttede, at de gerne ville leve deres otium i Løkken. De sparede op. Manden var tjenestemand, og hun selv arbejdede på et plejehjem. „Alt er købt og betalt, så vi har ingen husleje.“

Imidlertid døde manden, inden deres drøm gik i opfyldelse. At miste sin mand slog Louise helt ud. Ikke blot følte hun, at hun som praktiserende katolik havde mistet sin sande livsledsager, men livet i deres fælles hus blev ensomt og uudholdeligt. Derfor blev det så meget desto vigtigere for hende at få et sommerhus, så hun bad sin datter og svigersøn om at se sig omkring, når de var i Løkken.

Blandt de huse, de foreslog, var et, som havde været brugt til udlejning. „Det så skrækkeligt ud, men da jeg trådte ind, vidste jeg med det samme, at det var her det skulle være.“ På spørgsmålet om, hvordan hun kunne være så sikker, svarede hun:

Huset har sjæl, jeg følte mig fuldstændig beskyttet – alle, der kommer og besøger mig, siger at de kan mærke, at her er en dejlig atmosfære. Da jeg havde haft huset i to år, gik jeg til Pandrup Kommune og bad om at få lov til at bo i det hele året. Jeg kunne ikke længere holde ud at være i huset i Vestbjerg. Huset var betalt, og jeg havde svært ved at holde det. Kisten havde stået i gangen og jeg måtte væk derfra. Manden på kommunen sagde til mig: ‘Bare rolig, du skal nok få lov til at bo i dit hus’, og selv om der ikke var gået otte år, siden jeg havde købt det, solgte jeg huset i Vestbjerg og flyttede hertil.

Kort efter Louise flyttede til Løkken, traf hun Hans, som er helårsbeboer og ejer af et træhus i nærheden. Her har han og hans tidligere kone haft sommerhus siden 1964. Da de blev skilt, fik Hans parrets sommerhus, som uden bureaukratisk besvær kunne opnå helårsstatus og flyttes ind i. Siden rev han det gamle hus ned og byggede selv det nuværende.

Hans har hænderne skruet rigtigt på. Selv om hans ryg er slidt og opereret tre gange efter et langt invaliderende arbejdsliv, har Hans en ukuelig viljestyrke. Således tegnede og byggede han for 13 år siden en tilbygning til Louises hus. Han har siden, mens han gik med krykker, lagt tag på dele af huset.

Det er ikke umuligt, man ligger jo ned, mens man hamrer det fast. Vi er fattigfolks børn, så vi ved, at det er nødvendigt, at man planlægger fremad. For eksempel har vi lige fyldt brændeskuret med 20 rummeter brænde, og da vi var færdige med det, bestilte vi de næste 20, som kan stå udenfor og tørre, inden det skal i brændeskuret næste år.

Ifølge Louise har hun med sommerhuset fundet sit sted i verden. Hun føler sig beskyttet og har givet det sit eget navn mellemnavn „Therese“. På spørgsmålet om dette er hendes sidste bolig, svarer hun kategorisk: „Jeg skal bæres herfra.“

I modsætning til Hanne og John, for hvem transformationen af sommerhuset til helårsbolig var en spontan indskydelse, har det for Louise været en klar målsætning. Ikke nok med at huset selv bød hende indenfor, men hun søgte og fik dispensation fra kommunen til at flytte ind efter blot to års ejerskab. Mens livet i sommerhuset for Hanne og John kan betegnes som endnu et eventyr på linje med togtet til Caribien, er det for Louise blevet en skjærmende havn efter en turbulent og sorgfyldt periode i hendes liv.

Louises hus i Nordjylland.

Foto: forfatteren.

Eriks opgave

Ikke langt fra Hanne og John i Odsherred ligger et grønt træhus med en velholdt græsplæne både for og bag. På carportens tværbjælke er graveret et navn i runer, og på gavlen af huset hænger en udskaering af det berømte bronzealderfund Solvognen, som er udgravet små 20 kilometer fra sommerhusområdet. I huset bor Erik, og det er hans navn, som pryder carporten.

I 1959, da Erik var 20 år gammel, besøgte han med sine forældre nogle af forældrenes venner i deres sommerhus. Under besøget kom det frem, at der var grunde til salg, og forældrene foreslog Erik, der boede hjemme, at købe et sommerhus. Han købte et lille hus to matrikler længere nede ad vejen. Det kostede 4000 kroner med 500 kroner i udbetaling, og det kunne lige lade sig gøre med en svendeløn at betale de 192 kroner i termin.

Sommerhuset blev en vigtig del af Eriks liv. Med sin uddannelse og gennem et langt arbejdsliv som værktøjsmager har han både evner og redskaber til at ud-

og ombygge sit sommerhus, og han har gennem årene sat sine tydelige aftryk. Det blev et fristed, som Erik kunne tage ud til, når han trængte til at komme hjemmefra. „Herude i ‘urskoven’ er der stille, og så er det ude i naturen.“

Sommerhuset blev også lånt ud til venner og ved en enkelt lejlighed lejet ud til fremmede. Udlejningen var imidlertid ikke en succes, fordi „folk troede, de kunne tillade sig hvad som helst, bare fordi de havde betalt for at bruge det en uge.“

Da moderen som den sidste af forældrene døde, blev Erik alene i lejligheden, og da han i 2002 gik på efterløn, havde han ikke længere råd til både at have lejlighed og sommerhus. Valget faldt på sommerhuset. Det var der flere grunde til, men den vigtigste var ifølge Erik, at man i en lejlighed risikerer at sidde indenfor hele dagen uden at tale med nogen eller have noget fornuftigt at give sig til. „Husk at have noget at lave“ er Eriks opskrift på et godt otium, og der havde sommerhuset sine klare fordele frem for lejligheden: „Om ikke andet skal græsset jo slås.“

Sommerhuset er for Erik en opgave, der giver mening i tilværelsen. Opgaven blev i sin tid stillet af Eriks forældre, som opfordrede deres hjemmeboende søn til at få noget, der var hans eget. Da forældrene døde, mistede lejligheden sin betydning, hvorimod sommerhuset med sin græsplæne, der skal slås, er med til at gøre Erik til et betydningsfuldt menneske. At dette ikke er fri fantasi, ses af de øvrige opgaver, han har påtaget sig i tidens løb. Han ser efter de andre huse på vejen, når de står tomme. Han holder øje med, at vegetationen langs vejen ikke rager ureglementeret ud, så kommunens skraldebil får vanskeligt ved at komme frem. I så fald orienterer han de ansvarlige sommerhusejere og beder dem om at få studset og savet, så vegetationen er i overensstemmelse med kommunens reglement. I det hele taget er han optaget af, at området ser ordentligt ud, og at alle lever op til deres forpligtelser.

Igennem tiden har Erik gjort mange af de andre sommerhusbeboere tjenester. Han har repareret og assisteret ved til- og ombygninger af flere af de omkringliggende huse. At dette er blevet værdsat, ses tydeligt af det anseelige antal forskellige snapseflasker (næsten 100), som står udstillet på hylderne i sommerhuset. Disse er gaver, han har modtaget som tak for tjenester, og særlig slående er de anstrengelser, folk har gjort sig, for at finde forskellige flasker, så hans samling kan vokse sig endnu større.

Eriks hus.

Foto: forfatteren.

Hvad ændrer sig, når sommerhuse skifter status?

Som det fremgår, er der tale om tre meget forskellige cases. Det er forskellige livshistorier, forventninger og værdier. Ikke desto mindre er der en række fællestræk, som adskiller livet som helårsbeboer fra almindelige sommerhusejere. Det gælder ikke mindst i forhold til, hvad der opfattes som værende vigtigt.

I 2008 gennemførte forskere fra Center for Bolig og Velfærd – Realdania Forskning ved Københavns Universitet et survey om danskeres boligpræferencer (Andersen 2008). I forbindelse hermed blev der blandt andet spurgt til sommerboliger.² På spørgsmålet om, hvilke begrundelser sommerhusejere har for at have sommerhus, forekom især følgende tre: „for at komme tæt på naturen“, „for at være sammen med familie og venner“ og „slappe af – komme væk fra dagligdagen“. Som det vil fremgå af nedenstående, ændres disse forhold, som af sommerhusejere fremhæves som særlig vigtige, imidlertid på afgørende vis, når sommerhuse bliver helårsboliger.

At være tæt på naturen

Sommerhuse er naturhuse. Dette gælder byggematerialer, arkitektur, udearealer og dekoration. Ifølge ejendomsmæglere med speciale i salg af sommerhuse er trøstehuse uden sammenligning de mest efterspurgte. Det er også det materiale, de

flESTE huse er lavet af, (næsten 80 procent af alle sommerhuse er træhuse), og tendensen er, at andelen bliver større. Således er mere end 87 procent af sommerhusene bygget efter 1980 træhuse (Andersen 2008). Som forklaring på denne præference for træhuse er svaret fra ejendomsmæglere og sommerhusejere samstemmigt, at træ er mere naturligt/tættere på naturen end mursten og gasbeton.

Det er ikke kun i materialet, at naturen optræder som positiv reference, også hvad angår formen, er naturen af største betydning. Modsat fx parcelhuse og lejlighedskomplekser, som i vid udstrækning udgør afgrænsede og aflukkede enheder, åbner mange sommerhuse sig ud mod det udendørs. Dette sker typisk via mere eller mindre overdækkede terrasser, som ofte ligger i direkte forlængelse af en stue med et stort vinduesparti. Vinduet kan i mange tilfælde skydes til side, således at der skabes åben passage og glidende overgang fra husets indre og ud mod fx havet og horisonten. Naturen lukkes med andre ord ind, og først og fremmest blikket (men også hørelsen og kroppen) kan uhindret vandre ud af sommerhuset.

Retningen på denne overgang/passage er sjældent tilfældig. Særligt i kystnære sommerhuse optræder et særligt *udsyn*, som privilegerer en særlig retning, nemlig væk fra huset ud mod havet. I mange sammenhænge regnes dette udsyn for en væsentlig del af sommerhusets kvalitet. Således indgår især hensynet til havudsigt og lyden af havet som vægtige parametre i vurderingen af sommerhusets arkitektur såvel som i dets handelsmæssige værdi. Et lille sommerhus med stor udsigt betragtes af den grund i mange tilfælde som værende mere attraktivt end et stort sommerhus uden.

Som nævnt knytter der sig til mange sommerhuse en særlig rettedhed eller retning, som fra et øje eller et øre bevæger sig mod horisonten. Målet for denne rettedhed er således ikke nødvendigvis et punkt, men en forestilling om vidder, der i princippet bliver ved i det uendelige. Dette er tydeligt ved havet, hvor grænsemarkering og indhegning, som kan markere endelighed og afgrænsninger, i mange tilfælde fra kommunal hånd er belagt med servitutter. Eksempelvis holdes planter (typisk enebær og fyr) nede for at undgå, at området springer i skov og dækker for udsynet. Til gengæld fastholdes ellers flygtige sandklitter med marehalm. Marehalmen er ikke kommet af sig selv, men plantet som led i en omfattende kystsikring, og som sådan ikke rettet mod sommerhuse. Ikke desto mindre er konsekvensen et fikseret landskab, som muliggør stabile strukturer og sikrer etableret læ og udsyn. Endelig er den fysiske adgang til havet mange steder sikret af offentlige stier, som selvom (eller netop fordi) de krydser private grunde, opretholder oplevelsen af et åbent landskab. Naturen holdes med andre ord nede, fikseres og gennemskæres for at sikre sommerhusets relation til selv samme natur.

At der er tale om fin balance, kommer eksempelvis til syne i Jammerbugt Kommunes politik om jordbalance. Hermed menes, at det på sommerhusgrunde er forbudt at fjerne eller tilføre jord. Til gengæld er det tilladt at omrokere jord og således skabe læ eller udsyn.

Det er imidlertid ikke kun langs kysten, at oplevelsen af natur og vidder understøttes. Også inde i landet gør sommerhusejere sig anstrengelser for at gøre naturen naturlig. Som eksempel kan nævnes naturen omkring et sommerhus, jeg besøgte på Sjællands Odde. Fra terrassen er der udsigt til skoven, der med spredte fyrretræer og lyng synes at fortsætte i det uendelige. I virkeligheden strækker skoven sig kun 50 meter, inden den næste sommerhus grund dukker frem. Skoven er resultatet af store overvejelser og bistand fra en landskabsarkitekt, og hvert eneste træ sat efter en detaljeret plan, som skaber en gennemført illusion om stor dybde.

På trods af den overordnede plan er naturen på ingen måde en statisk kulisser, her vægtes især rådyr højt, og afgravede toppe og skud fremvises under en rundtur på grunden som glædelige tegn på og vidnesbyrd om vilde dyrs tilstedeværelse. Her skal være liv, og når dyrelivet viser sig, opleves det af ejeren som en begivenhed.

At der er tale om en fin balance, bliver imidlertid tydeligt, da ejeren på vej tilbage fra rundvisningen bøjer sig ned og samler en nedfalden kvist op, som bringes tilbage til sommerhuset, hvor den smides i skraldespanden.

I dette tilfælde smides naturen ud, men i mange andre tilfælde tages den med ind og anvendes som dekoration: „Jeg tør ikke smide nogle af stenene ud, for vores børnebørn kan huske, hvad de har fundet.“ Kvinden bag dette udsagn ejer et arkitekttegnet sommerhus (Friis og Molkte) fra begyndelsen af 1960'erne i et af Djurslands mest eksklusive sommerhusområder.

Næsten alt interiør i huset i form af bænke, hylder og skabe var oprindeligt og indsat af arkitekterne. Ellers udgjorde et køleskab, en lille fryser, en stol, to kogeplader, to stykker keramik og nogle få kunstplakater de synlige indkøbte tilføjelser til sommerhuset (bestik og service var gemt i skabe og skuffer).

Indtrykket var spartansk, og det var en eksplicit holdning, at man ikke ønskede at føje til eller ændre på husets form og indretning. Eksempelvis havde man besluttet ikke at male den indvendige træbeklædning af douglasfyr, fordi man derved risikerede at dække træets struktur. „Vi har kun vasket det af.“ Til gengæld var der som indikeret en anseelig mængde sten af forskellige slags placeret omkring i stuen. „Vores datter har en særlig evne. Hvis hun beslutter sig for at finde et forstenet søpindsvin, så gør hun det.“ Og det havde hun med al tydelighed gjort sammen med sine børn, for blandt stenene, som ikke måtte smides ud, fandtes flere fossiler.

I dette sommerhus blev installation af naturen særlig tydelig, fordi der i huset elers fulgtes en stram og stringent linje i forhold til interiør og dekorationer, men i næsten alle sommerhuse forekommer naturen som dekoration i, af og omkring huset. I form af rav, fjer, skeletdele, grene, sten, tørret tang, skaller, krabbeklør og -skjolde og sneglehuse tages den ind i stuen, bindes på snor, i kranse, hænges på døre, under udhæng stilles i vindueskarme og på stubbe i haven.

Det er genstande fundet langs stranden og i skoven og i vid udstrækning den omliggende natur, som anvendes. Dette vidner om en særlig omgang med naturen. Den er noget, man kigger på, samler op, noget, man går ud i og hen til. I naturen bringes kroppen ud i omgivelser, som ikke tilpasser sig, men påvirker den gennem modstand, kulde, varme og kraft. Det er her, man ifølge sommerhusejere ved Vesterhavet kan „blive blæst igennem“, „tage en frisk dukkert“, „spejdede ud mod horisonten“, „føle sig lille“ og „få tilværelsen sat i perspektiv“. Set i det lys er det ikke uforståeligt, at sommerhuse ikke blot godt kan være små og dekoreret med utilvirket natur, men måske helst skal være det, fordi det er i den ydre modstand og i det uforarbejdede, at kvaliteten findes.³

At sætte naturen uden for døren

Hvis sommerhuse er naturhuse, hvad er så helårshuse? I de tre cases kunne svaret være kulturhuse. Dermed er ikke sagt, at der er tale om en afstandtagen til naturen, men som det vil fremgå, er der tale om en anden måde at være til stede på.⁴

Som nævnt er sommerhusets arkitektur kendetegnet ved at åbne sig mod naturen gennem glidende overgange fra det indre og ud mod en horisont. Det betyder, at terrasser med og uden overdækning ofte fungerer som åbne forlængelser af sommerhuset. Dette var også tilfældet hos Hanne og John og Erik. Her var der før tiden som helårsbolig åbne terrasser og glidende overgange. Dette ændredes imidlertid, idet terrasserne blev lukket, muret op og integreret i husene som inderum. Hos Hanne og John blev det til et åbent spiseareal i forlængelse af køkkenet, mens det hos Erik blev til rygerum og fordelingsgang mellem det, der tidligere var husets indre, og hans værkstedsrum.

Hos Louise og Hans havde huset ingen terrasse, som kunne inddrages, men den nye udbygning repræsenterer på trods af sine store termoruder et lukket aneks, hvorfra der ikke er udgang. Husene lukkes om sig selv og er kommet til at fremstå som afgrænsede helheder, der frem for at åbne sig mod naturen har fået til opgave at skærme mod den. Det gælder ikke kun skærmning af beboerne, men også deres biler, således har alle tre helårsbeboelser fået carport.

Hvad angår afgrænsningen, er det en tendens, der fortsætter i haverne. Fra at være en grund, der kunne passe sig selv, mens ejerne var i Caribien i tre år, har

Hanne og Johns have forandret sig fra at være en have, man kiggede *udad* mod skoven, til at være en have, man kigger *på*. Den har fået græsplæne med kort græs, bede og stensætninger. Haven er ikke længere noget, der retter sig mod vidder eller uendelighed, men noget, der kan luges og overkommes. Det samme gælder Eriks have, hvor et vigtigt aspekt ved græsset som nævnt netop er, at det skal slås.

I modsætning til sommerhusene i Odsherred, som ligger i en gammel plantage, ligger Louise og Hans' sommerhus i et åbent klitlandskab. Haven er ikke på samme måde omkranset af træer, men af hybenroser og nogle få lave fyrretræer. Her er ikke en trimmet græsplæne eller bede. Til gengæld afslører en bred indkørsel belagt med perlegrus, at her jævnligt luges og rives – ikke med den intention at skabe udsyn, men for at holde indgangspartiet ordentligt.

Afgrænsningen til naturen kommer også til udtryk i forhold til dekoreringen af helårsbeboelsen. Mens den utilvirkede natur inddrages som dekoration i de fleste sommerhuse, er den helt fraværende hos de tre helårshusstande. Hos Hanne og John findes godt nok en mængde skaller og konkylier, men det er alt sammen medbragt fra Caribien og således ikke fra den omgivende natur. Fælles for alle hushold er, at hverken møbler eller dekorationer fra sommerhustiden er tilbage. Det, der i stedet præger de tre huse, er malerier, broderier, arvegods, platter og fotografier. Det er kulturgenstande i tilvirkede materialer, som enten er modtaget i gave, købt eller arvet og repræsentationer af sociale relationer gennem fx billeder af børn og børnebørn. Der er med repræsentationerne ikke tale om umiddelbart nærvær, men typisk om referencer til personer og begivenheder, som er fraværende i dagligdagen.

Fælles er i øvrigt, at der er mange genstande, hvilket ikke mindst skyldes, at man er flyttet fra større boliger til sommerhusene. Her er ofte møbler til halvanden gange større huse, hvilket skaber en tæt og intim stemning, som på mange måde virker som en modsætning til sommerhusenes til tider spartanske indretning.

Generelt kan man sige, at det spartanske, i det omfang en helårsbolig måtte fremstå som sådan, fra at være en mulig dyd i sommerhuset er reduceret til at være en konsekvens af at bo i et sommerhusområde. Dette ses ikke mindst i rækken af tiltag, som har til formål at lette hverdagen og øge bekvemmeligheden i husene. Alle husene er blevet grundigt isoleret. Hos Hanne og John er der blevet investeret i et nyt køkken, en ny brændeovn og en varmepumpe, der skal sørge for fordeling af varmen i hele huset. Endvidere har de fået elektrisk gulvvarme i badeværelset, tyverialarm og lyssensorer. Hos Louise og Hans er det også blevet til et nyt køkken og en ny ovn og derudover som nævnt også en tilbygning med højisolerende termoruder. Hvad angår Eriks hus' er det største tiltag til forbedringer en nedgravet trekammertank til afledning af spilde- og kloakvand. Tanken

fylder det meste af forhaven, til gengæld, fortæller han, „har jeg aldrig problemer med, at afløbet løber over, eller at toiletet ikke kan skylle ud. Og det er ligegyldigt, om jorden så er frosset til eller ej.“

Det er altså blevet mindre afgørende, om det er varmt eller koldt, tørt eller vådt, lyst eller mørkt. Selvom områderne stadig er skov og klit og naturen til tider voldsom, er den med helårsbeboelsen blevet henvist til en plads udenfor.

Det betyder dog ikke, at naturen ikke værdsættes. Hver dag i sommerhalvåret kører Louise og Hans klokken 10 ned til stranden med termokanden for at drikke kaffe. Det har de ifølge Louise gjort sig til vane for at huske at komme ud til det, der i sin tid „var grunden til, at vi forelskede os i Løkken.“ Hanne og John lufter hunden og går tur hver dag, mens Erik fra sin yndlingsplads i stuen fører journal over, hvilke fugle der besøger foderbrættet lige på den anden side af vinduet.

Familie og venner

Selvom naturen gennem forestillinger og indtryk er et af de mest afgørende parametre for formgivning af sommerhuse og deres omgivelser, er der andre forhold, som af sommerhusejere hyppigere betegnes som årsag til at have sommerhus. Således svarede over halvdelen af de adspurgte sommerhusejere i tidligere omtalte survey, at de havde sommerhus for at være sammen med familie og venner.

På trods af at mange opfatter sommerhuset som et sted at være sammen med familien, er det ikke ensbetydende med, at sommerhuse i udpræget grad danner ramme om kernefamilier. Således ejes 79 procent af Danmarks sommerhuse af personer, som er mere end 50 år gamle (Andersen 2008). Typisk refereres der med begrebet *familie* til udvidede slægtskabsrelationer. Som eksempel kan nævnes bedsteforældre, som inviterer børn, svigerbørn og børnebørn på besøg i sommerhuset.

I modsætning til de fleste primærboliger er der i flere sommerhuse værelser, som er tiltænkt personer, som ikke er del af husstanden til hverdag. Det gælder fx hos Johanne i Ebeltoft, i hvis sommerhus der står et værelse til sønnen og svigerdatteren og et værelse til barnebarnet. Johanne har jævnligt sit barnebarn med i sommerhuset, men hvad angår sønnen og svigerdatteren, overnatter de kun i sommerhuset til Johannes fødselsdag, som hun hvert år fejrer med en pinsefrokost.

Selvom mange sommerhusejere fremhæver familien som begrundelse for at have sommerhus, handler det sandsynligvis mere generelt om at være sammen på en uformel måde med mennesker, man holder af. En indikation herpå er, at familie i begrundelsen for at have sommerhus sidestilles med venner.

Hvor stor betydning venner kan have for beslutningen om at have sommerhus, kommer til udtryk hos Hanne og John:

Interviewer: 'Hvordan fandt I ud af, at det skulle være her, I skulle have sommerhus?'

'Vi var til påskefrokost hos nogen fra klassen, som har sommerhus henne ad vejen.'

Interviewer: 'Klassen?'

'Vi er tre par fra klassen, der har sommerhus her på vejen. Vi gik i klasse sammen på Duevej Skole på Frederiksberg.'

Interviewer: 'Var det tre klassekammerater og deres kærester?'

'Nej, nej, på nær Hanne gik både pigerne og drengene i klassen.' [Hanne gik også på skolen, men i en anden klasse].

Interviewer: 'Og I har stadig sommerhus på vejen?'

'Ja, vi har alle sammen haft guldbryllup. Vi er tre par, og alle par har tre børn, så der har altid været nogen at lege med.'

Interviewer: 'Var der noget ved stedet, der tiltalte jer?'

'Det ved jeg ikke, da vores venner fortalte, at der var en grund til salg, gik vi ned og kiggede på den. Men der var sne, så vi kunne ikke se, hvad der var nedeunder. Det kunne sgu have været beton, haha.'

Interviewer: 'Men I købte alligevel?'

'Ja, de andre var her jo også.'

Som det fremgår, handlede Hanne og John impulsivt, da muligheden for at få sommerhus i nærheden af vennerne opstod, men også hos andre sommerhusejere er det samværet med venner og familie, der trækker. Eksempelvis var det forældrene og deres venner, der var årsag til, at Erik købte sit sommerhus. Det var også venner, der var årsag til, at parret Gitte og Thomas fik sommerhus på Sjællands Odde. Efter at være ufrivilligt barnløse besluttede parret at adoptere et barn fra Indien. Det samme gjorde et vennepar. Det at adoptere fra samme land blev grobund for et særligt fællesskab, og derfor besluttede Gitte og Thomas at købe et sommerhus i nærheden af vennerne, så børnene i fremtiden kunne mødes og holde ferier sammen. Sommerhuset har hermed understøttet og sikret en relation ikke blot blandt venner, men også i etableringen af to nye børnefamilier, som med sommerhuse har fundet locus for deres særlige fællesskab.

Mens nogle dyrker venskab ved at have sommerhus i nærheden af deres venner, bruger andre sommerhuset som en særlig lokalitet for venskab. Således fortæller en sommerhusejer fra Københavnsområdet om sit sommerhus på Djursland: „For mig er mit sommerhus en station for vennebesøg – det er tilbage til min fortid.“ Djursland er midt i Danmark, og mange af ejerens barndomsvenner bor i Jylland, så for flere af dem gælder det, at de næsten kun mødes i sommerhuset.

Vi har nogle venner, vi næsten kun ser, når vi er i sommerhus. Aftalen er som regel, at vi inviterer dem til lørdag eftermiddag, men så ringer de og spørger, om de ikke skal komme fredag, fordi køreturen er lang, og vi derved får hele lørdagen sammen. I løbet af lørdagen finder vi så ud af, at de lige så godt kan blive til søndag,

så vi kan få rødvin og hygge os om aftenen. Det er endda sket, at de har ringet til deres arbejdsplads og meldt sig syge mandag morgen. Hvis vi aftalte på forhånd, at et besøg skulle indbefatte mindst to overnatninger, ville min kone være træt, allerede inden de kom.

Som man kan fornemme, udfolder der sig en særlig socialitet i sommerhuset. Der er nærmest tale om en institutionalisering af det spontane, idet de implicerede uden at afsløre det for hinanden på forhånd forventer og forbereder sig på en dekonstruktion af den aftalte ramme, nemlig en invitation til lørdag eftermiddag.⁵

Hvad angår selve invitationen, er det paradoksalt at invitere venner, man gerne vil tilbringe tid sammen med, til et eftermiddagsarrangement på Djursland. Vennerne, der har små børn og bor i Sønderjylland, skal bruge mindst to timer på køreturen hver vej. Derfor forekommer det i værternes øjne rimeligt (og sikkert forventeligt), at vennerne foreslår at komme om fredagen. Til gengæld pakker vennerne bilen, så de, hvis alt går vel, kan blive i sommerhuset til søndag (evt. mandag). Udvidelsen af aftalen medfører, at værtskabet for lørdag eftermiddag ændrer karakter i retning af et fællesskab, som gennem løbende forhandling og invitation udvides til hele weekenden. Der serveres vin, som gæsterne må afslå, hvis de vil køre. Vennerne kan medbringe vin, så de kan undgå at køre. Der er utallige muligheder for retræte uden at risikere eller italesætte et brud på venskab. „Det bliver altid superhyggeligt. Det at vågne op om morgenen og spise morgenmad sammen, lade være med at gå i bad, spille fodbold med børnene osv.“

På den måde kan sommerhuset, på trods af at nogle er værter og andre er gæster, have en tendens til at få et strejf af noget egalitært. At det ikke kun gælder i ovennævnte sommerhus, fremgår af følgende beskrivelse af samværsformerne i en ødegård i Sverige. „Når vi har gæster i ødegården, er de altid med til at lave mad og tage opvasken. Det er de ikke, hvis de besøger os derhjemme.“

Således er der i mange tilfælde en særegen socialitet på spil, som altså ifølge surveyet fra Center for Bolig og Velfærd vejer mindst lige så tungt som forholdet til naturen, når det gælder begrundelser for at have sommerhus.

Ejerskab til opvasken

Hvordan ser det ud med familie og venner i helårsbeboelserne? Angående familie forsvinder værelser til navngivne personer, som ikke bor i huset. I stedet etableres gæsteværelser, i forhold til hvilke der ikke skelnes mellem familie og venner. Hos Hanne og John hedder gæsteværelset Monkey Island og er den første hytte, man opførte på grunden. Denne ligger for sig selv ved siden af huset, hvilket i realiteten placerer overnattende gæster samme sted som naturen, nemlig udenfor.

Hos Louise og Hans bliver gæsteværelset betegnet som barnebarnets værelse. Årsagen er imidlertid, at hun faktisk har boet der i flere måneder med sin nyfødte baby. Således er der, selv om hun ikke længere bor hos sin bedstemor, tale om en person, som indtil for ganske nylig har boet i huset sammen med Louise og Hans.

I Eriks sommerhus er der ingen plads til overnattende gæster. Det var der tidligere, men da sommerhuset blev helårsbolig, blev gæsteværelset til kontor, og siden har ingen gæster overnattet her.

Også i forhold til socialitet og samværsformer har rumligheden ændret sig. Der er ikke som i sommerhuset en tendens til egalitært fællesskab. Har man vin med, er det som gave til værtparret og ikke en flaske, man som en selvfølge kan regne med at være med til at drikke. Til gengæld kan man som gæst hos Hanne og John opleve at få serveret kaffe i kaffestel og kage eller chokolade på matchende kagetallerkner, som man ikke selv forventes at vaske op.

Sover man som gæst i helårsboligen, er der heller ikke lagt op til, at man skal lade være med at vaske sig, skifte tøj eller på anden måde slække på hygiejnen. Tværtimod fortalte Louise, at det lå hende meget på sinde, at hendes barnebarn og oldebarn skulle have ordentlige forhold og tryghed i den tid, de boede hos hende.

At socialiteten og samværet ændrer karakter, betyder imidlertid ikke, at helårsbeboere ikke har venskaber eller tilbringer tid med deres venner. De gør det på en anden måde. Eksempelvis bruger Erik betydelig mere tid sammen med sine venner, end før han flyttede i sommerhus. Han spiser sammen med venner tre dage om ugen. Det foregår på skift i tre forskellige sommerhuse. Han er medlem af en yatzyklub, som består af venner, der mødes i private hjem. Og sidste sommer var han på biltur i Danmark med to venner fra sommerhusområdet.

At komme væk fra dagligdagen

Som beskrevet har naturen, familie og venner stor indflydelse på ønsket om at eje et sommerhus. Der er tale om kvaliteter og oplevelser, som trækker sommerhusejere ud til sommerhusene. Paradoksalt nok er det imidlertid ikke tiltrækning, men frastødning, der er den oftest forekommende begrundelse for at eje et sommerhus. Således angiver ikke mindre end 78 procent af sommerhusejerne det at slappe af og komme væk fra dagligdagen som begrundelse for at have sommerhus.

„Det herlige ved et sommerhus er alt det, man ikke behøver. Her kan man gå rundt i sit gamle tøj, og hvis det er koldt, kan man sagtens gå ned og handle i termodragt og gummistøvler, uden at nogen ser skævt til en af den grund. Det ville jeg aldrig kunne gøre i Århus,“ fortæller en kvindelig sommerhusejer i Løkken.

I forhold til sommerhuslivet omtales hverdagslivet i flere tilfælde med modvilje. Således forklarer en mand fra København om sit nye sommerhus i Odsherred:

Bare det at kunne sætte sig ud i bilen og forlade det hele. Bare lade alt besværet være tilbage og ikke tænke på arbejde og alt det der. Det er det gode ved køreturen, efter en halv time begynder jeg at slappe af, og når vi nærmer os [efter en times kørsel], er jeg lettet og i bedre humør.“

Hvor længe hverdagen er om at slippe sit tag i sommerhusejerne, er forskelligt fra person til person. For ovennævnte sker det i løbet af køreturen, mens det for andre kræver et møde med sommerhuset. Eksempelvis beskriver en kvinde med sommerhus på Mols beboerne i de omkringliggende sommerhuse på følgende måde:

Børn larmer de første dage. De løber op og ned ad skråningerne, men det går over, når de har fundet sig til rette. Med de voksne er det omvendt. Der kan man mærke, at de skal have det hele med, inden de skal hjem. Så skal de til stranden og gå tur.

At kvindens konklusion på sin observation udmærket kan have hold i virkeligheden, understøttes af følgende konstatering fra en mand, der også har sommerhus på Mols: „Den første uge skal jeg falde ned, og så får jeg travlt den sidste uge med at nå alt det, jeg havde forestillet mig, inden sommeren begyndte.“

Man skal med andre ord bringe sig i den rette tilstand „falde ned“, „lande“, „finde på plads“, „finde sig til rette“ for at komme væk fra hverdagen. Indtil det lykkes, må man sidde anspændt i bilen, løbe op og ned ad bakkerne, have hovedet fuldt af hverdagstanker osv.

En væsentlig del af at falde på plads indbefatter en meget konkret praksis, nemlig at vække sommerhuset til live. I de fleste tilfælde er strøm og vand lukket helt af, men i stadig flere sommerhuse installeres klimaanlæg, der sikrer en konstant temperatur og udluftning, når sommerhuset ikke er beboet. Selv om de mest avancerede klimaanlæg kan aktiveres og reguleres via mobiltelefon og dermed sikre et opvarmet sommerhus, når ejerne når frem, skal langt de fleste sommerhusejere imidlertid stadig først starte huset op. Dette kan indbefatte en åbning af hovedhaner under frostsikre brønddæksler, tilslutning af el, isætning af skraldeposer, udluftning m.m.

Derved kommer mødet med sommerhuset til at foregå på en måde, som adskiller sig fra mødet med de fleste primærboliger. Således er det de færreste hjem, der i samme omfang skal vækkes, når beboerne kommer tilbage fra fx en tur i sommerhus. Årsagen til denne forskel er, at sommerhuset i modsætning til primærboligen lægges i dvale, når beboerne forlader det i længere perioder. Nok slukkes

der for lys og måske for standbyfunktionen på tv og computere i primærboliger, men køleskabe, fryser og ovne forbliver tilsluttet, og ingen af de interviewede sommerhusejere lukkede hoveddøren inden afrejsen fra deres primærbolig.

Selvfølgelig handler det om tid i det omfang, at sommerhuse ofte står tomme længere end primærboliger, men det er ikke hele forklaringen, som det fremgår af følgende udsagn fra en pensioneret sommerhusejer i Odsherred:

‘Jeg følger et system, når jeg lukker sommerhuset ned. Når jeg altid gør tingene i den samme rækkefølge, husker jeg at få lukket og låst alle vinduer og døre og få slukket for el og vand. Jeg har fået en ekstra hoveddør monteret herude i bryggerset, så det er nemt at komme til.’

Interviewer: ‘Hvor ofte bruger du dit sommerhus?’

‘Næsten hver weekend – faktisk bliver jeg her ofte mandag med, eller også kommer jeg herop om torsdagen.’

Interviewer: ‘Det vil sige, at du i praksis er mere i sommerhus end hjemme?’

‘Ja.’

Interviewer: ‘Lukker du så også din lejlighed af, når du tager af sted?’

‘Nej, hvis jeg har nogle madvarer, der ikke kan holde sig, så tager jeg dem med, ellers låser jeg bare døren.’

Som det fremgår, bruger denne sommerhusejer mere tid i sommerhuset end hjemme. Alligevel lukkes sommerhuset ned, hver gang det forlades. En del af forklaringen er ifølge ejeren hendes bekymring for indbrud, men at vand og el også slukkes indikerer, at der er mere på spil. Hvad det kan være, afsløres i en sammenligning mellem hendes yndlingsbeskæftigelse i sommerhuset og hjemme.

Interviewer: ‘Hvad laver du, når du er i sommerhus?’

‘Jeg læser.’

Interviewer: ‘Hvad læser du?’

‘Det er mest krimier. Den her fik jeg „gratis“, da jeg købte et ugeblad.’

Interviewer: ‘Læser du også krimier derhjemme?’

‘Nej, der læser jeg en Uffe Ellemann-Jensen-biografi’

Interviewer: ‘Har du ikke taget den med herop?’

‘Nej Uffe Ellemann hører til derhjemme!’

Interviewer: ‘Hvorfor?’

‘Man skal holde tingene adskilt, ellers mærker man jo ikke, at man er i sommerhus.’

Ved at „holde tingene adskilt“ etablerer denne sommerhusejer et særligt rum og en særlig tid, som hun frygter ellers ikke at kunne mærke. Med andre ord kan man sige, at sommerhuset igennem adskillelsen sættes i parentes som en særlig begivenhed.⁶

At det er sommerhuset og ikke hverdagen, der sættes i parentes, kommer især til udtryk ved den åbnings og luknings handling, som slet ikke i samme grad finder sted

i forhold til primærboligen. Hverdagen lukkes ikke, men forlades, og fortsætter i en parallel dimension, som ikke afbrydes af et sommerhusophold. Sat på spidsen, kan man sige, at det næsten ingen konsekvenser har for hverdagen, at man forlader den, og for de fleste sommerhusejere regnes det som en selvfølgelighed, at hverdagslivet kan genoptages, når man vender tilbage.

Sådan er det ikke med sommerhuset. Selv om det nok er af praktiske grunde, at man adskiller, åbner og lukker sit sommerhus, er konsekvensen, at man etablerer en særlig begivenhed. At det er en særlig begivenhed, kommer blandt andet til udtryk i måden, man taler om denne adskillelse på. Eksempelvis fortæller en sommerhusejer om sit sommerhus i Nordsjælland:

‘Den sidste aften, inden vi lukker ned for sommeren, går jeg ud og ser på stjernerne – det er hårdt!’

Interviewer: ‘Hvorfor?’

‘Det er ikke, fordi jeg ikke kan lide at komme hjem, men der er noget endeligt over at skulle pakke ned og vende tilbage til byen.’

Som det fremgår, er lukningen af sommerhuset noget, der gør ejeren trist og vemodig på en sådan måde, at det i sin endelighed kan spejle sig mod himmelrummet og nattens stjerner.

Ud over at understrege sommerhusets karakter af begivenhed kan ovennævnte tristesse ses som en indikation på en særlig tidsopfattelse, nemlig en cyklisk. Med nedlukningen af sommerhuset er en tilbagevendende begivenhed definitivt forbi. Den fortsætter ikke som hverdagen i et parallelt univers. Sommerhuset forlades imidlertid ikke for evigt. Næste år eller måske før skal sommerhuset åbnes igen for atter at sætte rammen om en begivenhed. Paradoksalt nok er det ifølge sociologen Barbara Adam netop gentagelsen, som er årsagen til, at den sidste aften i sommerhuset kan føles trist. Det kan den, hævder hun, fordi genkomsten sætter menneskelivets endelighed i perspektiv (Adam 2004:18). Sagt med andre ord kan livets varighed tælles i antallet af genkomster. Disse kan være fødselsdage, helligdage, mærkedage, somre, vintre og ferier, hvis de har karakter af gentagelser. Det har sommerhusferier ofte, fordi de foregår samme sted og ofte med de samme mennesker. På den måde kan sommerhuse bruges til at måle menneskeliv i kraft af en tilbagevenden til den samme natur, den samme slægt, den samme familie, måske ikke de altid samme venner, men om ikke andet så de samme uformelle præmisser for samvær.

Sommerhuset har sine kvaliteter, i kraft af at omverdenen kan lukkes op og stilles til rådighed som begivenheder. Fælles for disse begivenheder er, at de i sommerhuset udgrænses fra hverdagen af det eksilerede hverdagsmenneske. Derved kommer de ikke blot til at understrege modsætningen mellem sommerhus og hverdag, men i mange tilfælde til at udgøre den.

De bliver målet for, om det har været en god tur i sommerhus. Fik man mødt det grænseløse i naturen? Det vitale og impulsive i venskabet? Det nære og intime i parforholdet og i forholdet mellem børn og forældre? Får ovenstående af hverdagsmennesket den tid og rum til at udfolde sig, som de ikke får i hverdagen, så vil de fleste svare, at det var en god tur i sommerhus.

Sommerhusets latente kvaliteter er altså ikke alene et spørgsmål om at stille sig til rådighed. Den samme luksus skal den enkelte sommerhusbeboer tillade sig, fordi det er ved at omstille sig, gear ned og afføre sig hverdagslivet, at sommerhuset kommer i møde på en måde, der åbner plads og tid op til naturen som natur, vennerne som venner, familien som familie osv.

At berige sin hverdag

Hvad sker der med hverdagen, når sommerhuset bliver til helårsbolig? På sin vis kan man hævde, at hverdagen flytter ind, idet husene fra periodevis at være lukket ned med helårsbeboelsen bogstavelig talt kommer til at stå klar *hver dag*. Som nævnt er husene blevet isoleret, de holdes opvarmet, der er monteret udendørs belysning med automatisk tænding, kloakeringen er forbedret således, at regnvand, frost og kulde ikke influerer på husenes funktionsdygtighed, og endelig er el og vand slået til hele året.

Hvad angår beboerne, er hverdagens indtog imidlertid en sandhed med modifikationer. Dette skyldes, at betingelsen for at konvertere sommerhuse til helårsboliger er, at beboerne har forladt arbejdsmarkedet. Dermed er ikke sagt, at pensionister ikke har en hverdag, men i forhold til den erhvervsaktive befolkning er hverdagen af en anden beskaffenhed.

Således er det netop drømmen om en berigende, naturskøn og alternativ hverdag, der har bragt helårsbeboerne ud i sommerhusområderne. Det er, som Erik udtaler, „for at undgå at sidde i en lejlighed uden at have noget at give sig til eller nogen at tale med“. Sagt med andre ord skal det at flytte i sommerhus ikke opfattes som en afslutning på hverdagslivet, men som en måde at indlede et nyt.

Dette kommer tydeligt til udtryk i karakteren af interviewede helårsbeboeres aktivitetsniveau. Fælles for dem er, at de er blevet optaget af helt andre aktiviteter i sommerhusområderne, efter de er flyttet hertil permanent. Hanne og John passer som henholdsvis operatør og billetselger biografen i en nærliggende landsby, Louise arbejder som frivillig i en genbrugsbutik, og Erik har som allerede beskrevet påtaget sig rollen som områdets selvbestaltede vicevært. Derudover er Hanne og John medlem af to folkedanserforeninger, fordi dans en gang om ugen ikke er nok, og så bowler de gerne en gang om ugen. Louise og Hans deltager jævnligt i kulturarrangementer og melder sig om vinteren til foredragsrækker.

Desuden er parret i Aalborg mindst en gang om ugen for at passe Louises mands og svigermors gravsteder. Hvad angår Erik, er han som tidligere nævnt medlem af en yatzyklub og en madklub.

Som det fremgår, er sommerhuset ikke længere en begivenhed i sig selv. Det er nærmere blevet et selvfølgeligt centrum, som man kan tage af sted fra og vende tilbage til. At sommerhuset ikke længere er en begivenhed betyder, at dets rolle i forhold til tiden bliver en anden. Mens sommerhuset som sommerhus har karakter af gentagelse, ophører det som helårshus med at være noget, der kan tælles med. Det er ikke længere en genkomst, men en varig tilstand.⁷

Det at sommerhuset ikke længere kan tælle livet, når det bliver til helårsbolig, betyder imidlertid ikke, at det mister betydning. Tværtimod kan det i skikkelse af et narrativt plot bruges til at fortælle livshistorier. Det kan det, fordi transformationen af sommerhuset til helårsbolig af beboerne opleves som en indstiftelse af en forskel i deres liv, nemlig forskellen mellem en gammel og en ny hverdag. Sagt med filosofen Paul Ricæurs ord bliver erfaringen af forskel frem for gentagelse i livet en livserfaring, som når den fortælles, afspejler ikke blot forandring med sommerhuset, men samtidig fremstiller fortællerens/beboerens væsen og karakter (Ricæur 1984:166).⁸ Således er det tydeligt i de tre casestories, at sommerhusenes transformation til helårsbolig ikke blot sker på grund af sommerhusejerne, men at sommerhusejerne ved deres beslutninger (og ikke mindst i beretningerne om disse beslutninger) træder i karakter som de personer, de er. Det gælder Hanne og Johns spontane beslutning, Louises målrettede søgen efter et skærmende hjem og Eriks sikring af meningsfyldt indhold i tilværelsen som pensionist.

Noter

1. Grundlaget for artiklen er forskningsprojektet „Den anden bolig“, som gennemføres i perioden 2008-2009 af forskere tilknyttet og finansieret af Center for Bolig og Velfærd – Realdania Forskning ved Københavns Universitet. Sammen med arkitekter og statistikere har artiklens forfatter studeret sommerhuse i Jylland, på Fyn og på Sjælland. Forfatteren har i selskab med arkitekter fra Kunstakademiets Arkitektskole og Statens Byggeforskningsinstitut besøgt koncentrationer af sommerhuse i henholdsvis Øst- og Nordjylland og på Fyn med henblik på gennemførelse af arkitektoniske og sociologiske typologiseringer af sommerhuse. Dette har blandt andet indbefattet interviews med sommerhusejere, ejendomsmæglere og planlæggere ved teknisk forvaltning i henholdsvis Syddjurs og Jammerbugt Kommuner. Endvidere har forfatteren egenhændigt gennemført feltarbejder og etnografiske interviews i sommerhusområder omkring Løkken og Skallerup i Nordjylland samt i Odsherred på Sjælland. Endelig har forfatteren i enkelte tilfælde gennemført opfølgende interviews med sommerhusejere i deres primære bolig.
2. Materialet, der er udledt og tilvejebragt af seniorforsker Hans Skifter Andersen ved Center for Bolig og Velfærd, er ikke publiceret, men foreligger som arbejdspapir fra november 2008 ved Center for Bolig og Velfærd.

3. Dette forhold bringer et paradoksalt sommerhusfænomen frem i lyset. Således er det slående, at sommerhuse for mange lejere forbindes med spa, pool og wellness, hvilket klart fremgår af udlejningsbureauernes klassifikation og prissætning, hvorimod det er det spartanske og enkle og naturlige ved sommerhuse, som ofte fremhæves af ejere, der ikke lejer deres huse ud. En forklaring på denne modsætning kan være, at det lejede sommerhus er en vare, der som sådan skal fungere på et marked og friste en ukendt køber. I modsætning til skoven og havet kan spa, pool og sauna justeres således, at temperaturen passer til enhver krop og enhver køber.
4. Modstillingen mellem kultur og natur skal i denne sammenhæng ikke forstås som forskellige egenskaber ved husene, men som klassifikatoriske modsætninger inden for en overordnet taksonomi. Sidstnævnte tilgang er klassisk inden for antropologien og ikke mindst hos Lévi-Strauss, der i værket *Anthropologie structurale* skriver følgende om modsætningen mellem natur og kultur: „Denne eksisterer kun i menneskenes bevidsthed; den er et arbitrært repræsentations-system og ikke et forhold frembragt af tingenes tilstand“ (Lévi-Strauss [1958] 1974:68).
5. Filosoffen Jacques Derrida viser i værket *Om grammatologi*, hvorledes en bevidst stavfejl giver mulighed for en radikal genlæsning af en etableret orden (Derrida 1976:65). På samme måde kan en umulig invitation til et hjem, som ikke er et rigtigt hjem, men et sommerhus, give anledning til en radikal genlæsning af rammen/invitationen.
6. I den forstand får sommerhuset karakter af litteraturteoretikeren Mikhail Bakhtins udlægning af begrebet kronotop. En kronotop er, siger han, „en sammensmeltning af de rumlige og tidsmæssige kendetegn til et meningsfyldt og konkret hele“ (Bakhtin 2006:13). Det kronotopiske ved sommerhuset viser sig, ved at det som begivenhed ikke blot refererer til en særlig lokalitet, men har inkorporeret en tidslighed, der i sin udfoldelse er lige så *sommerhuslig* som lokaliteten.
7. I modsætning til sommerhuset, der først må åbnes og siden lukkes, fungerer helårsboligen som hjem, uanset om beboeren er hjemme eller ej. For en etnografisk analyse af hjemmet som en relation mellem materialitet og menneske henvises til artiklen „Hjemmet – kulminationen af en tilegnende praksis“ (Vacher 2008:37).
8. Ifølge filosoffen Paul Ricœur er narrativer konstituerende praksisser, der frembringer såvel „udtrykken“ (*l'énonciation*) som „udtryk“ (*l'énoncé*). Det er med andre ord både stemmen og det sagte, der opstår af narrativet (Ricœur 1984:166).

Nøgleord: Sommerhus, beboelse, fritid, hverdagsliv

Litteratur

- Adam, Barbara
2004 Time. Cambridge: Polity.
- Andersen, Hans Skifter
2008 Sommerhuse belyst ved data fra boligsurveyen. Arbejdsrapport. København: Center for Bolig og Velfærd – Realdania Forskning.
- Bakhtin, Mikhail M.
2006 Rum, tid & historie – kronotopens former i europæisk litteratur. Århus: Forlaget Klim.
- Derrida, Jacques
1974 Sprog, materialitet, bevidsthed – to essays om metafysikkens lukning. København: Vinten.

Ingold, Tim
2000 The Perception of the Environment. Essays on Livelihood, Dwelling and Skill.
London & New York: Routledge.

Levi-Strauss, Claude
1974 [1958] Anthropologie structurale. Paris: Librairie Plon.

Ricœur, Paul
1984 Temps et récit – 2. La configuration dans le récit de fiction. Paris: Éditions du Seuil.

Vacher, Mark
2008 Hjemmet – kulminationen af en tilegnende praksis. I: H. Christensen (red.): Bolig og velfærd – udvalgte artikler og papers fra Center for Bolig og Velfærd 2005-2007. København: Center for Bolig og Velfærd – Realdania Forskning.

Webadresse

Bolius.dk <http://www.bolius.dk/viden-om/boliglaan-og-boligoekonomi/artikel/helaarsbeboelse-i-sommerhuse/>